

- درس امروز توسط یک تن از شاگردان طوری معرفی شود، که تشریح‌اش جوابگوی پرسش‌های زیر باشد:
۱. دقیقی بلخی کی بود؟
 ۲. دقیقی در کدام عصر می‌زیست؟
 ۳. او در کجا و در کدام سال وفات یافت؟
 ۴. او چه کارهایی را انجام داد؟
 ۵. آثار او را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- در پایان معرفی، همین پرسش‌ها از چند شاگرد دیگر پرسیده شود.

دقیقی بلخی

ابو منصور محمد بن احمد دقیقی بلخی از بزرگترین شاعران قرن چهارم هجری به شمار می‌رود، تاریخ تولدش دقیق معلوم نیست. او در عصر فرمانروایی خانواده بلخی الاصل سامانیان می‌زیست.

دوره سامانی یکی از دوره‌های تابناک و درخشان فرهنگ سرزمین ما به شمار می‌رود. در این عصر شاعران بزرگ، نویسندگان چیره‌دست، فلاسفه نامدار، طبیبان، ستاره‌شناسان و ریاضی‌دانان مشهور زنده‌گی می‌کردند. دوره سامانیان عصر خلق شهکارها و احیای فرهنگ ملی ماست و با ارزشترین اثری که در این دوره نگاشته شده است؛ شهنامه دقیقی بلخی

می‌باشد، بخشی از آن به گشتاسپ نامه معروف است، که در مورد جنگ گشتاسپ و ارجاسپ و ظهور زردشت سروده شده است.

دقیقی اولین سراینده شهنامه می‌باشد، که هزار بیت آن را به نظم در آورد. وی نتوانست کارش را به پایان برساند؛ زیرا توسط غلامش در سال ۳۶۵ هجری کشته شد و کار ناتمامش را فردوسی به پایه اکمال رسانید.

از دقیقی جز گشتاسپ نامه قصاید معدود و غزل‌ها و ابیات پراکنده در تذکره‌ها و

کتاب‌های تاریخی باقی مانده است. این شاعر، بی تردید یکی از بزرگترین گوینده‌گان قرن چهارم است. ورود او در انواع مختلف شعر و قدرتی که در همه آن‌ها نشان داده دلیل بارزیست بر فصاحت کلام و روانی طبع و قوت بیان او، تغزلات بدیع، غزل‌های لطیف، مدایح عالی و اوصاف رایج دقیقی با معانی باریک و مضامین تازه و دل‌انگیزی که در همه آن‌ها به کار برده به شعر او رونق و جلای خاص می‌بخشد. وی خصوصاً قصاید مدحی را کمال بخشیده و در شعر حماسی نیز راهبر فردوسی شده است.

دقیقی در سرودن شعر حماسی بهترین وزن را برگزید و این کار او سر مشقی شد برای تمام حماسه سرایان سرزمین ما. از زمان او تا روزگار ما هر منظومه حماسی که در زبان دری پدید آمده از حماسه‌های ملی تا حماسه‌های دینی و تاریخی همه به همین وزن سروده شده‌اند.

نمونه سخن (۱)

<p>زمین را خلعت اردیبهشتی هوا بر سان نیل اندوده مثنی به رنگ دیده آهوی دشتی درخت، آراسته حور بهشتی پلنگ آهو نگیرد جز به کشتی مهی گر دارد از خورشید پستی می بر گونه جامه کشتی به جای نرمی و جای درشتی مثال دوست بر صحرا نشستی که پنداری گل اندر گل سرشتی</p>	<p>بر افکنندی صنم ابر بهشتی زمین بر سان خون آلوده دیا به طعم نوش گشته چشمه آب بهشت عدن را مانند همی باغ چنان گردد جهان هزمان که در دشت بتی باید کنون خورشید چهره بتی رخسار او هم رنگ یاقوت جهان طاووس گونه گشت گویی بدان ماند که گویی از می و مشک ز گل بوی گلاب آید بدان سان</p>
---	---

نمونه سخن (۲)

<p>یکی پرنیانی یکی زعفرانی دگر آهن آب داده یمانی یکی جنبشی بایدش آسمانی دلی همش کینه همش مهربانی عقاب پرنده نه شیر ژبانی یکی تیغ هندی دگر زرکانی بدینار بستنش پای ار توانی نباید تن تیر و پشت کیانی فلک مملکت کی دهد رایگانی</p>	<p>بدو چیز گیرند مملکت را یکی زر نام ملک بر نشسته کرا بویه وصلت ملک خیزد زبانی سخنگوی و دستی گشاده که ملک شکاریست کاو را نگیرد دو چیزست کاو را به بند اندر آرد به شمشیر باید گرفتن مر او را کرا بخت و شمشیر و دینار باشد خرد باید آن جا و جود و شجاعت</p>
--	---

* گشتاسپ: پسر لهراسپ (شاه آریایی از خاندان اسپه) که از پدر تاج و تخت خواست پدر وی موافقت نکرد به روم رفت و با کتیون دختر قیصر روم ازدواج کرد. وی دو پسر داشت به نام‌های اسفندیار و پشوتن.

* ارجاسب: شاه توران (مناطق اوزبکستان، ترکمنستان، قرغزستان، قزاقستان امروز را در بر می‌گرفت).

* سامانیان: منسوب به سامان خدا، خاندان خراسانی، در خراسان و ماوراء النهر حکومت می‌کردند و بخشی از ایران امروزی را نیز تحت تصرف داشتند.

سامانیان در اصل از بلخ بودند. جد این خاندان در روستای «سامان» بلخ حکمروایی داشت و به سامان خدای معروف بود. مؤرخان ظهور سامانیان را در نیمه دوم قرن سوم هجری تعیین می‌کنند، این خانواده از ۲۶۱-۳۸۹ هـ. ق. سر اقتدار بودند. عصر سامانیان یکی از دوره‌های پر بار سرزمین ما به شمار می‌رود، که در این زمان شاعران چیره دست و دانشمندان مشهور می‌زیستند.

بیاموزیم

۱. ابو منصور محمد بن احمد دقیقی بلخی از بزرگترین شاعران قرن چهارم هجری به شمار می‌رود، که در عصر سامانیان می‌زیست.
۲. دوره سامانی یکی از دوره‌های تابناک و درخشان فرهنگ سرزمین ما به شمار می‌رود.
۳. دقیقی، اولین سراینده شهنامه می‌باشد که هزار بیت آن را به نظم در آورد.
۴. دقیقی نتوانست کارش را به پایان برساند، توسط غلامش در سال ۳۶۵ هجری کشته شد.
۵. از دقیقی جزء گشتاسپ‌نامه، قصاید معدود و غزل‌ها و بیت‌های پراکنده در تذکره‌ها و کتاب‌های تاریخی باقی مانده است.

۴. زمان و مکان در نگارش

از جمله مقتضیات و شرایط نگارش یکی هم موقع و محل مناسب است؛ زیرا بدون آن نویسنده موفق به ایجاد یک اثر عالی نخواهد شد؛ تمرکز ذهن و بیان پیراسته میسر نمی‌گردد. بهترین وقت برای نگارش بعد از استراحت است؛ چون که در آن وقت ذهن با نشاط و طبع آماده کار می‌باشد؛ همچنین محل مناسب با شرایط درست آراسته بوده از اسباب تشویش چون اصوات گوش خراش و حرکات اذیت کننده بر کنار و فارغ باشد. توجه به دستور زبان یعنی صرف و نحو، رعایت نشانه گذاری و سایر موضوعاتی که در

نگارش مهم است، ما را کمک می کند، تا نوشته ما عاری از نواقص باشد.

کار گروهی و سخنرانی

۱. شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و در مورد به شخصیت و کارنامه‌های دقیقی بلخی یک گروه از گروه دیگر پرسش‌هایی طرح نمایند.
۲. شاگردان یک یک نفر در مورد اینکه چگونه راه بزرگان و شخصیت‌های علمی و فرهنگی کشور را تعقیب نماییم سخنرانی کنند.
۳. چند شاگرد در مورد نقش زمان و مکان در نگارش سخنرانی نمایند.

املا و نگارش

۱. متنی را که معلم محترم به خوانش می‌گیرد شاگردان املا بنویسند.
۲. درباره تصویر زیر در کتابچه‌های تان یک متن ادبی بنویسید.

۱. اولین کسی که به سرودن شهنامه آغاز کرد کی بود؟
۲. دقیقی بلخی کی بود و در کدام عصر می‌زیست؟
۳. دوره سامانیان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
۴. بیت‌های زیرین را معنا نموده، صنایع بدیعی آن‌را نشان دهید:
زمین بر سان خون آلوده دیا هوا بر سان نیل اندوده مشتی
به طعم نوش گشته چشمه آب به رنگ دیده آهوی دشتی
۵. زمان و مکان مناسب در نگارش چه نقشی دارد بیان کنید؟
۶. با در نظر گرفتن کدام موضوعات می‌توان اساسات نگارش را آموخت؟

۱. مفهوم شعر نخست را که از دقیقی خواندید، در چند سطر بنویسید.
۲. بیت زیر را حفظ کنید:
کی رود فکر مضرت از مزاج اهل کین
مار نتواند جدا از زهر دیدن کام را
بیدل
۳. متن کامل درس بعدی را خوانده و برای معرفی آن روز آینده آماده گی بگیرید.